

УДК 371.134:355.23

Василь БАБАК,
Одеська військова академія, м. Одеса

**ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ПОЛЕ
ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ОФІЦЕРІВ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ВІЙСЬК
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ**

У статті окреслено понятійно-термінологічне поле дослідження підготовки майбутніх офіцерів Десантно-штурмових військ до професійної діяльності на засадах акмеологічного підходу. Установлено, що вища військова освіта є консервативною, характеризується непорушністю визначених дидактичних принципів, закономірностей і методів, канонізованістю організаційних форм навчання майбутніх офіцерів. Підсумовано, що основними напрямками державної політики у сфері освіти повинна бути модернізація структури, змісту й організації освіти, що передбачає запровадження ефективної системи національного виховання, розвитку та соціалізації дітей і молоді. Проаналізовано акмеологічний підхід як методологічний орієнтир вищої військової освіти, що спрямований на самовдосконалення курсанта в освітньому середовищі, його саморозвиток, рух від однієї вершини до іншої, досягнення навчальних “акме”; конкретизує ідеї гуманізації освіти і створює основу нової, сучасної ідеології навчання та виховання.

Ключові слова: курсанти, майбутні офіцери Десантно-штурмових військ, акмеологічний підхід, професійна підготовка.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Події, що нині відбуваються в суспільстві, зокрема на території Східної України, ставлять нові вимоги до підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України (ЗСУ). Розвиток системи військової освіти, вдосконалення змісту її реформування – це об'єктивна необхідність. Адже змінилися соціально-політичні й економічні умови; відбувається пошук ідейних орієнтирів; розроблено нову військову доктрину; одержали розвиток нові засоби і способи збройної боротьби, з'явилися додаткові задачі у Збройних Сил України та інших силових структур; реформується система професійної освіти нашої країни [1, с. 17]. Сучасна військова освіта повинна забезпечити вияв трьох основних функцій: розвивальної, яка забезпечує безперервне збагачення творчого потенціалу особистості; компенсаційної, що надає можливість військовому фахівцю скоригувати свою підготовку; адаптаційної, яка сприяє постійному пристосуванню до світу, що змінюється [1, с. 109].

Проте, нині вища військова освіта є консервативною, характеризується непорушністю визначених дидактичних принципів, закономірностей і методів, канонізованістю організаційних форм навчання майбутніх офіцерів [2, с. 13]. Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2021 року визначає, що основними напрямками державної політики у сфері освіти повинна бути модернізація структури, змісту й організації освіти, що передбачає запровадження ефективної системи національного виховання, розвитку та соціалізації дітей і молоді; розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі та її конкурентоспроможності відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства та економіки [3]. Висловлені тези підтверджують актуальність дослідження й необхідність оновлення змісту підготовки майбутніх офіцерів шляхом упровадження інноваційних методичних підходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор свідчить, що засадничі проблеми підготовки майбутніх офіцерів ЗСУ знайшли своє відображення у працях О. Барабанщикова, В. Бачевського, А. Борисовського, К. Вербицького, В. Герасимчука, В. Горгієва, П. Онищу-

ка, Г. П'янковського, Л. Кандибовича, С. Кубіцького, О. Євсюкова, М. Нещадима, В. Ракова, Е. Сарафанюка, О. Торчіного, В. Ягупова та ін. Проблема формування готовності офіцерів до виконання службових обов'язків у різні періоди розвитку ЗСУ була в центрі уваги військових педагогів та психологів (І. Платонов, Т. Бунєєв, О. Багас, Ю. Худолєєв, О. Михайлишин та ін.). Однак аналіз військової, педагогічної, психологічної літератури засвідчив відсутність цілеспрямованих наукових пошуків щодо вирішення проблеми інтенсифікації та інноватизації професійної підготовки майбутніх офіцерів Десантно-штурмових військ (ДШВ) шляхом імплементації сучасних методологічних підходів. Знаходимо деякі напрацювання дослідників, котрі присвятили свої наукові розвідки питанням окреслення особливостей формування готовності майбутніх офіцерів ДШВ до діяльності в напружених ситуаціях ведення бою (М. Дьяченко), виокремленню педагогічних основ фахової підготовки офіцерів окресленої спеціальності (Г. Шпак), формуванню професійної компетентності майбутніх офіцерів високомобільних десантних військ у процесі фахової підготовки (В. Георгієв).

Метою статті є уточнення понятійно-термінологічного поля дослідження підготовки майбутніх офіцерів Десантно-штурмових військ до професійної діяльності на засадах акмеологічного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовка кваліфікованих військових кадрів для Десантно-штурмових військ повинна відбуватись відповідно до науково-технічного прогресу, що, за словами Ю. Лісніченко, передбачає безперервне ускладнення характеру військової праці в межах однієї професії [2, с. 14]. Водночас, у вищих військових навчальних закладах необхідно забезпечити взаємозв'язок вищої освіти з військовою. Адже поєднання навчання з практичним відпрацюванням професійних функцій в умовах навчально-виховного процесу створює умови для формування й розвитку особистості майбутнього офіцера, який володіє активною життєвою позицією, високим рівнем загальної професійної компетентності [4, с. 41].

Резюмуючи результати аналізу психолого-педагогічної літератури з проблеми підготовки майбутніх офіцерів ДШВ до професійної ді-

яльності, Ю. Лісніченко стверджує, що сьогодення потребує розробки нових підходів і створення умов для такої підготовки з урахуванням:

високих моральних якостей громадянина України та захисника Вітчизни й мотиваційних цінностей для досягнення суспільної й особистісної значущості;

наявність типологічних якостей майбутнього офіцера з формуванням умінь синтезувати, аналізувати інформацію, здатністю самостійно приймати рішення у нестандартних ситуаціях службово-професійної діяльності;

глибокої мотивації майбутнього офіцера до професійного навчання з військово-спеціальних дисциплін та його особистісного розвитку;

соціальної потреби професійної діяльності майбутніх офіцерів в умовах компетентісного навчання [2, с. 18].

Основними завданнями підготовки майбутніх офіцерів ДШВ до професійної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін В. Георгієв визначив:

підготовку кваліфікованих військових фахівців, які відповідають сучасним вимогам кваліфікаційних характеристик підготовки офіцерських кадрів за різними освітньо-кваліфікаційними рівнями;

всебічне й гармонійне виховання майбутніх військових фахівців, формування у них відповідних військово-професійних, патріотичних, ділових, морально-психологічних якостей, виховання в них почуття обов'язку й готовності до захисту України;

організацію та проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, спрямованих на підвищення якості військової підготовки офіцерських кадрів за рахунок інноваційних форм, методів і засобів навчання та виховання, активізації пізнавальної діяльності курсантів тощо [5, с. 34].

Окреслені тези вказують на той факт, що система професійної підготовки майбутніх офіцерів ДШВ вимагає застосування інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ), які б синтезували в собі дослідницькі стратегії при вивченні освітніх систем з позицій системно-

го і цілісного підходу до вивчення особистості майбутнього військово-службовця. Таким методологічним орієнтиром є акмеологічний підхід, що спрямований на самовдосконалення курсанта в освітньому середовищі, на його саморозвиток, рух від однієї вершини до іншої, досягнення навчальних “акме”. Окреслена наукова теорія конкретизує ідеї гуманізації освіти і створює основу нової, сучасної ідеології навчання та виховання.

Зокрема, в Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді визначено заходи та методичні рекомендації щодо реалізації концепції національно-патріотичного виховання молоді й зазначається, що нині потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. Організація військово-патріотичного виховання молоді, у тому числі під час навчання у ВВНЗ, повинна спрямовуватись на підготовку її до оволодіння військовими професіями, формування у майбутніх офіцерів психологічної та фізичної готовності до служби в Збройних Силах, задоволення потреби підростаючого покоління в постійному вдосконаленні своєї підготовки до захисту Вітчизни [6].

З метою розширення теоретичних основ підготовки майбутніх військовослужбовців визначимо виховні завдання, які конкретизують мету патріотичного виховання як одного з аспектів професійної підготовки майбутніх офіцерів ДШВ, серед яких:

утвердження в свідомості та почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;

виховання поваги до Конституції України, законів України, державної символіки;

усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;

сприяння набуттю курсантами патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, вміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами, органами влади, спроможності дотримуватися законів та захищати права людини, го-

товності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;

формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;

утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;

культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи;

формування мовленнєвої культури;

спонукання зростаючої особистості до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму [6].

У цьому контексті слушною є думка С. Полякова, що військовій освіті притаманні не всі структурні елементи освіти цивільної. Зокрема, вона не охоплює дошкільну, загальну середню, позашкільну освіту. Також сумнівною здається можливість військової самоосвіти. З іншого ж боку, складові військової освіти не зовсім точно вписуються в структуру цивільної освіти. Головними ж особливостями, як зазначає дослідник, які відрізняють військову освіту від інших підвидів освіти, є акцентуація уваги на патріотичному вихованні та фізичному розвитку [7, с. 9].

Підтвердження цієї думки знаходимо в Концепції військової освіти України, де зазначається, що головною метою патріотичного виховання майбутніх офіцерів є розкриття суті та характеру військово-професійної праці, формування військово-професійних та морально-бойових якостей майбутнього офіцера, розуміння їх значимості, своїх творчих можливостей, трудової активності тощо [8]. Тому, припускаємо, що реалізація акмеологічного підходу сприятиме розвитку внутрішнього потенціалу майбутніх офіцерів Десантно-штурмових військ, формуванню готовності до здійснення мобільних дій під час виконання фахових завдань, високого професіоналізму та творчої майстерності, що є основою професійного зростання молодого військовослужбовця. Адже досвід останніх десятиліть, за час яких у світі трапилось кілька десятків локальних війн і збройних конфліктів, пе-

реконливо свідчить, що мобільні дії військ у ході сучасної війни стають однією із головних умов успіху. Сутність акмеологічного підходу до формування готовності майбутніх офіцерів ДШВ до професійної діяльності полягає в здійсненні комплексного дослідження особистості курсанта, що проходить етап професійного становлення, коли його індивідуальні, особистісні й суб'єктно-діяльнісні характеристики вивчаються в єдності, в усіх взаємозв'язках і опосередкуваннях для того, щоб сприяти досягненню вищих рівнів (акме), на які може піднятися кожен майбутній офіцер під час навчання у ВВНЗ. Інтеграція даних, одержаних при такому підході в професійній підготовці майбутнього офіцера, – процес надзвичайно важкий і вимагає створення особливої методології, яка базуватиметься на реалізації акмеологічного підходу в організації навчання.

Висновки. Сучасні вимоги до ведення загальновійськового бою диктують майбутнім офіцерам Десантно-штурмових військ бути готовими до діяльності в жорстких умовах обмеженого часу. Адже саме фактор часу є вирішальним для досягнення перемоги, що підтверджує “універсальність” ДШВ і актуалізує необхідність інноватизації фахової підготовки курсантів. Одним із перспективних способів підготовки майбутніх офіцерів Десантно-штурмових військ до професійного зростання є акмеологічний підхід.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі вбачаємо у конкретизації компонентів, критеріїв, показників та рівнів готовності майбутніх офіцерів Десантно-штурмових військ до професійної діяльності на засадах акмеологічного підходу.

Список використаної літератури

1. Методичні рекомендації щодо дій підрозділів у складі сил ООН з підтримання миру в зонах військових конфліктів / МО України. – К. : ЛК “Мейкер”, 2004. – 87 с.
2. Лісніченко Ю. М. Підготовка майбутніх офіцерів до професійної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Лісніченко Юрій Михайлович. – Хмельницький, 2015. – 319 с.

3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (Указ Президента України №344/2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>

4. Ягупов В. В. Загальнодидактичні основи навчання військовослужбовців строкової служби Збройних Сил України : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Ягупов Василь Васильович. – Київ, 2002. – 432 с.

5. Георгієв В. М. Формування професійної компетентності майбутніх офіцерів високомобільних десантних військ у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. / Георгієв Василь Михайлович. – Хмельницький, 2015. – 244 с.

6. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах : наказ МОН від 16.06.2015 № 641 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/

7. Поляков С. Ю. Організаційно-правові засади військової освіти в Україні (адміністративно-правовий аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 “Адміністративне право і процес” / С. Ю. Поляков. – Харків, 2006. – 20 с.

8. Про нову редакцію Воєнної доктрини України : Указ Президента України від 2 вересня 2015 р. № 555/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Романишина Л. М.

Бабак В. И. Понятийно-терминологическое поле исследования подготовки будущих офицеров Десантно-штурмовых войск к профессиональной деятельности на основе акмеологического подхода

В статье обозначено понятийно-терминологическое поле исследования подготовки будущих офицеров Десантно-штурмовых войск к профессиональной деятельности на основе акмеологического подхода. Установлено, что высшее военное образование является консервативным, характеризуется твердостью определенных дидактических принципов, закономерностей и методов, канонизированностью организационных форм обучения будущих офицеров. Обобщено, что основными направлениями государственной политики в сфере об-

разования должна быть модернизация структуры, содержания и организации образования, предусматривающая введение эффективной системы национального воспитания, развития и социализации детей и молодежи. Проанализирован акмеологический подход как методологический ориентир высшего военного образования, направленный на самосовершенствование курсанта в образовательной среде, его саморазвитие, движение от одной вершины к другой, достижение учебных “акме”; конкретизирующие идеи гуманизации образования и создающие основу для новой, современной идеологии обучения и воспитания.

Ключевые слова: курсанты, будущие офицеры Десантно-штурмовых войск, акмеологический подход, профессиональная подготовка.

Babak V. Conceptual-Terminological Field of the Study of Training Future Officers of Air-Assault Army to Professional Activity on the Basis of the Acmeological Approach

The conceptual and terminological field of study the training of future officers the air-assault army to professional activity on the basis of the acmeological approach are outlined in the article. It is stated that higher military education is conservative and is characterized by the inviolability of certain didactic principles, laws and methods, canonization of organizational forms of training of future officers. It is summarized that the main directions of the state policy in the field of education should be the modernization of the structure, content and organization of education, which involves the introduction of an effective system of national education, development and socialization of youth. On the basis of a detailed theoretical analysis of scientific sources, the lack of targeted scientific research has been found to solve the problem of intensifying and innovating the training of future officers of the air-assault army by means of implementation of modern methodological approaches, in particular, acmeological.

The Concept of national-patriotic education of children and youth is analyzed. The measures for the implementation of the concept of national-patriotic education of children and youth and methodical recommendations for national-patriotic education in general educational institutions

are specified. It was investigated that the organization of military patriotic education of young people, including during vocational training in higher military educational institutions, should aim at mastering military professions, formation of psychological and physical readiness of youth for service in the Armed Forces, satisfaction of the needs of the younger generation in constant improvement of their own preparing for the defense of the Fatherland. The task of patriotic education as one of the aspects of the training of future officers of the air-assault army is specified.

The acmeological approach is defined as a methodological benchmark of higher military education aimed at self-improvement of the cadet in the educational environment, his self-development, movement from one to the other, the achievement of educational acme. The acmeological approach specifies the idea of humanizing education and creates the basis for a new, modern ideology of education.

It is summarized that the implementation of the acmeological approach will contribute to the development of the internal potential of future officers of the air-assault army, the formation of readiness for mobile action in fulfilling professional tasks, high professionalism and creative skills, which is the basis for the professional growth of the young soldier.

Keywords: *cadets, future officers of air-assault army, acmeological approach, professional training.*